

פניני דעת

גליון לעמלי התורה ונושאי דגלה בעיה"ק טבריה ת"ו

גליון מס' 83
פרשת 'אמור'
טו' אייר ה'תש"פ

83

השבוע בגליון:

מתי נשוב לביהמ"ד?

- 1 דעת ומחשבה - עמ' 1 לחיות על קידוש ה'
- 2 מאמר ודעת - עמ' 2 בנין בית המקדש בידי שמים או ע"י מלך המשיח
- 3 עיון ודעת - עמ' 3 המהרי"ל
- 4 ארזי הלבנון - עמ' 4 המטבע
- 5 הווא עובדא - עמ' 5 האם מותרת ספירת אנשים בעידן הקורונה?
- זווית הלכתית בעניני הקורונה עמ' 6 שבת שלום ומבורך ובריאות שלימה

דעת ומחשבה

מתי נשוב לביהמ"ד?

בתקופה זו של מגיפת הקורונה, עדיין סגורים בתי כנסיות ובתי מדרשות על מנעול ובריה, ומרגישים אנו את החוסר הגדול בתפילה ולימוד בתוך משכן ה'. נכון, לחצרות בית ה' יש עדנה, ממרפסות הבתים וחניות הבנינים נשמע קול תפילה, אך עדיין מהדהדת המחשבה והכמיהה, מתי נשוב לבית המדרש?

לשון מדהים מביא מרן החפץ חיים בספרו 'נדחי ישראל, כדי לזרז אותנו בדבר חשיבות מעלת התפילה בצבור, וזל"ק": "ברוכים לי שמים וארץ ויורדי מרכבה, אם תגידו לבני מה שאני עושה בתפילת שחרית בשעה שאומרים לפני קדוש קדוש קדוש וכו'. ולמדו אותם שישאו עיניהם למרום נגד בית תפילתם, וירימו עקבותיהם עם

גופם בשעה שמקדשין אותי, כי אין לי הגאה בעולמי כאותה שעה שעניניהם נשואות בעיני ועיני נשואות בעיניהם, ואותה שעה אני אוזח בכסא כבודי בדמות יעקב ומחבקה ומנשקה ומזכיר גלותם וממהר גאולתם". תפילה בצבור כוללת מצוות הרבות שאנו יכולים לזכות על ידה, עלינו לדעת גודל חשיבותה ומעלתה על מנת למקסם את הזכויות הכלולות בה. בירושלמי (ברכות) למדו מפסוק בפרשתינו את דין אמירת דבר שבקדושה בעשרה, וכך למדו שם: נאמר בפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וכן בשבטים נאמר כשירדו למצרים "ויבואו בני ישראל בתוך הבאים", מה שם בני ישראל הוּו עשרה, אף כאן קדושת ה' בתוך עשרה, אתיא תוך תוך.

מפורסם וידוע לכל המעשה המובא במס' ברכות על רבי יוסי שנכנס לחורבה להתפלל והמתין לו אליהו בחוץ, וכשיצא אמר לו את ששמע בחורבה, ובסוף אמר לו אליהו - ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים "יהא שמו הגדול מבורך" הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. וב"רוקח" ישנו המשך - מתי אשוב להיכלי, מתי אקבץ את שארית ישראל בני מבין האומות כדי שיהיו מפארין ומרוממין את קדושת שמי הגדול. הבה נשים לב ודעת, כי כל הדברים הללו ועוד מתחוללים בשמים בשעה שעשרה יהודים נכנסים לבית הכנסת ואומרים "יהא שמיא רבא מברך".

ועוד דבר נפלא ומעורר מאוד מובא ב"תנא דבי אליהו", שיש ארבע מאות תשעים וששה אלפים ורבעות מלאכי השרת שעומדין לפני ומקדשין שמו הגדול, ובכל יום תמיד מיציאת החמה ועד שקיעתה אומרים: "קדוש קדוש קדוש" וכו', ומשקיעת החמה ועד יציאתה אומרים: "ברוך שם ה' ממקומו". ואת הזכות הנפלאה הזו נתן הקב"ה לנו בני האדם כאן בזה העולם, בכל עת ובכל שעה, ונקל לתאר כיצד שרפי מעלה אומרים ומתייחסים למילים האלו ולמשמעותן, עד כדי שעלולה לכסותינו בושה וכלימה באם ח"ו יתברר כי לא נהגנו כשורה, כי לא ידענו להעריך נכונה את גודל הזכות שנפלה בחלקינו ע"י אמירת דברים שבקדושה אלו. דומה כי, צמצום זכות זו בעת האחרונה נועדה בין היתר לעוררנו להכיר בגודל הזכות ולנצלה כראוי.

הבה ונתעורר ונתבונן ברום ערך המעלה בזה, את גודל שכרה. נעמוד כנגד עצת היצר כחומה בצורה לכל יהיה פרץ וצווחה, ולבל תת לו רגל ודריסה, או אז נזכה ויתקיים בנו גם המשכו של הפסוק: "ונקדשתי בתוך בני ישראל - אני ה' מקדשכם", תתקדש גם נפשנו אנו על ידו ממרום, ונוסיף קדושה לנו ולבנינו, נשוב לבית ה' ברינה, ונהיה מוכנים לקבלת עול תורה וגאולה שלימה.

שבת שלום ומבורך!

לחיות על קידוש ה'

בפרשת השבוע פרשת אמור מזכירה אותנו תורתנו הקדושה: **"ושמרת מצוותי ועשיתם אותם אני ה', ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל"** (כ"ב, ל"א-ל"ב), בד בבד עם שמירת מצוות התורה אנו מזהרים לקדש שם שמים וחלילה לא לחללו. הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל מאיר לנו נקודה זו, מה נדרש מאיתנו בזה, מהו קידוש ה' ומהו חילול חלילה.

בגמ' יומא (פ"ו.) מבואר בדברי חז"ל מהו קידוש השם: **"מי שקורא ושונה ומשמש ת"ת, ומשאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, ראו פלוני שלמד תורה כמה נאים דרכיו וכמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ישראל אתה עבדי אשר בך אתפאר"**.

הנה אנחנו מורגלים במושג "קידוש השם" למסור נפש ולמות על קידוש השם. אולם כאן מלמדים אותנו חז"ל, שדבר ראשון חובתינו "לחיות על קידוש השם!!" וכן רח"ל בהיפוך כמו שחז"ל ממשיכים שם עיי"ש, זהו לחיות בחילול השם רח"ל.

ומהו לחיות על קידוש השם? הנה שמענו ולמדנו בגמרא זו שלושה יסודות. א) שאפי' ה"בריות" הפשוטים שאינם ת"ת, מכירים ויודעים שיש הנהגת עדינות פנימית והנהגת אמת של בן תורה!!! וגם יודעים הם כולם ומכירים שיש הנהגת נימוסין של אדם רגיל. ולכן גם הבריות מראות באצבע ואומרות - "ראו" - שמייחסות את אצילות הנפש לכך ש"פלוני שלמד תורה כמה נאים דרכיו וכמה מתוקנים מעשיו", וזהו האמת שבלי תורה ובלי שימוש ת"ת, אין ולא שייך "נאים דרכיו". אין ולא קיים "מתוקנים מעשיו", ואיננו בנמצא כלל!!

ב) למדנו, שזהו עיקר הקידוש השם - להבחין, ושיבחינו כולם את הנקודה הזו קופא, שבלי תורה אין הנהגה ראויה גם בבנ"א לחבירות, שבשעה שרואים את הנהגה הראויה של בן תורה, מבחינים ולומדים מתוך כך שכל ה"יפת אלוקים ליפת" כל ההתייפויות של הרחוקים מתורה המתיפים בהליכות נועם, אינו אלא מן השפה ולחוץ וכחיתול מאולף, עד שרואה את העכבר...

ואשר זהו גופא מקדש את הקב"ה שנתן לנו את התורה, שדרכה ורק דרכה אנחנו נעשים בני אדם, והמתנהג כבן תורה, וכבן אדם אמיתי שמשתקף ממנו רוממות האדם הנמצאת רק בבן תורה, מוכיח שתורתו של הקב"ה אמת, וחותרו של הקב"ה אמת, שרק דרך התורה בלבד ניתן להחתיים חותם 'אדם' על הנבראים!! ורק זהו מקדש את השי"ת!!

ג) למדנו - שמי שלא מבין יסוד זה ועדיין סבור שאפשר להיות בנ"א ישר דרך ושכולו טוב והגינות, גם בלי כל שייכות ל"קורא ושונה ומשמש ת"ת", הרי ממילא מעיד על עצמו שאפי' בכלל ה"בריות" הפשוטות שמזכירים חז"ל, אינו נכלל! ואינו אלא בריה שפלה ומושפלת!... במיוחד בימים אלו, הבריות מדקדקים בהתנהגות "הבן תורה" ולכן עלינו להתעורר ולהיזהר ממצב חילול השם. שהבריות ועמי הארץ רואים בן תורה שמתנהג לא כשורה מיד יאשימו את הבן תורה שבו. וכי לא נפגשים המה במי שמתנהג לא כראוי גם אם לא למד תורה?!... אבל אם כן למד, אז דווקא התורה אשמה!... למה?

ומביא ר' שלום מעשה מופלא, על "כמה נאים דרכיו" שקיים רק אצל גדולי התורה, כאמור: הגאון ר' שלמה היימן זצוק"ל, שהיה מגדולי תלמידי ר' ברוך בער זצוק"ל, נפטר צעיר לימים כבן חמישים שנה, והוא ערירי ללא בנים, ובימי "השבעה" לא היה את מי לנחם כי אם את אשתו הרבנית, בלבד.

תלמידיו הרבים קיימו מנינים כסידרם בביתו בזמן השבעה, והיו אח"כ מנחמים את הרבנית והולכים לדרכם. פעם אחת, לאחר התפילה עת ישבו התלמידים בדומיה, נכנסה הרבנית מהחדר הפנימי, נעמדה בפתח וביקשה את רשות הדיבור, וכה אמרה: אתם שמעתם מבעלי הגדול שיעורים רבים בגמרא ובהלכה, כעת שמעו נא ממני שיעור במידות! אותו תלמדו ממה שאספר לכם על בעלי ר' שלמה ע"ה מתוך חייו האישיים שחי עמי. כולם כרו אוזנם כאפרכסת, והרבנית המשיכה ואמרה: דעו לכם, כי בעלי ז"ל, חי איתי כעשרים ושש שנים ובלא בנים, כפי שאפשר להבין מאליו, הרי בדרך הטבע, שבכזה מצב שאין לבני הזוג ילדים, נוצרים חיכוכים ונערמות טענות בלב וכו' וכמובן שהמצב רוח בבית ירוד ואפלול, מה שגורם לכך שהכבוד ההדדי, לא שלם.

ועתה, מעידה אני על בעלי ז"ל, שבכל העשרים ושש שנים, עד יומו האחרון, ועד רגע הפטירה, לא שמעתי ממנו ולו מילה אחת שיכולה היתה להתפרש כאילו ישנה איזה תרעומת או איזה תביעה כלפיי, והשלום והשלום, הכבוד והאחוה, שררו בינינו כל חיינו, כמו בשנה הראשונה לנישואינו!!

ועוד יתרה מזאת, שהיו פעמים שכאשר הייתי ממהרת לצאת, ולפיכך לא הייתי מכינה בשבילו ארוחת ערב, לא די שלא הקפיד, אלא שכאשר הייתי שבה הביתה, היו מוכנים על השולחן שתי חתיכות עוגה, לצידם היו ערוכים שני כוסות עם קפה, והקומקום אף הוא היה חם, מוכן למזיגה. הכל ערוך ומסודר בשבילי!!

הנה שמעתם ממני, שיעור במידות ממנו! סיימה הרבנית את דבריה. וכפי ששמעתי את כל זה מהגה"צ ר' משה אהרן שטרן זצ"ל שהיה נמנה על תלמידיו. זהו לחיות על קידוש ה'.

הרב יוסף ישראל כהן
ראש כולל 'יוסף חיים'

בנין בית המקדש בידי שמים או ע"י מלך המשיח

הנה מבואר בגמ' סוכה (מא ע"א) מבואר דרבן יוחנן בן זכאי גזר על 'יום הנף' כולו, דהיינו שאיסור 'חדש' לא מותר בתחילת יום ט"ז, אלא כל היום כולו עדיין אסור, משום שבזמן שביהמ"ק קיים היה נותר רק ע"י הקרבת העומר בו ביום, ולכן אסר 'זכר למקדש', והטעם דחשש למצב שיבנה ביהמ"ק בליל חמשה עשר ויכלול להקריב קרבן העומר בט"ז. ושם שואלים רש"י ותוס' והרא"ש והריטב"א והלא אין בונין ביהמ"ק ביום טוב, וגם לא בלילה, וכיצד יחוש לבנין ביהמ"ק בחמש עשרה בלילה, ומתרץ רש"י **דמקדש העתיד שאנו מצפין בניו ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים, שנאמר 'מקדש ה' כוננו ידוך', וכל הראשונים שם הסכימו לפירוש רש"י.**

אולם הרמב"ם (פי"א מהל' מלכים) כותב דמלך המשיח הוא 'בונה המקדש' וכן כתב 'הלכות בית הבחירה' כיצד לבנות ביהמ"ק בכל פרטיו ודקדוקיו, ותמה על זה הגאון המקובל ר' משה זכות בקול הרמ"ז תחלת מס' מדות דנראה דאשתמטיתיה לרבינו דברים המדרש תנחומא שבית המעוּתד יהיה בניו מאליו, ואם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכן העיר בזה היעב"ץ דהסכמת הראשונים כרש"י דביהמ"ק ירד בניו ומשוכלל מן השמים, וביאר דכל מסכת מדות ענינה הוא דע"י לימודה נחשב כאילו בנה בשמים מעלותיו, ובונה צורתו הרוחנית, וממהר לצאת על ארץ להחיש צאתו לפועל.

ובספר מלכות בית דוד (סימן לח אות א) העיר מגמרא מפורשת בב"ק ס ע"ב 'שלם ישלם המבעיר את הבעירה, אמר הקב"ה עלי לשלם את הבעירה שהבערתי, אני הצתי אש בציון שנאמר 'ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה' ואני עתיד לבנותה באש שנאמר 'ואני אהיה לה לחומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה'. הרי מפורש דבנין ביהמ"ק עתיד להבנות באש בידי שמים (ועפ"ז יש להעיר ע"ד הגרי"פ פערא בביאורו לסמ"ח צ' לרס"ג שכתב דאין כל מקור בש"ס לדברי רש"י, וביקש מקור ואין ולפ"ז הוא לכאורה מקור ברור).

ובזה יש להעיר הן על רש"י ושאר ראשונים שהביאו דברי המדרש תנחומא ופסחו על תלמודא דידן, דמפורש בו כן. ועוד יותר קשה על הרמב"ם דלא הביא גמ' זו כלל. ומאיך גיסא יש ראייה ברורה שמלך המשיח הוא יבנה בית המקדש - דבגמ' סוכה (גב ע"ב) שארבעה 'חרשים' (אומנים) הם - משיח בן דוד, ומשיח בן יוסף, אליהו, וכהן צדק, ופירש"י דמשיח בן דוד ובן יוסף האומנים שבונים המקדש, ואליהו הבמה בהר הכרמל, וכהן צדק הוא שם שבנה התיבה עם נח אביו. הרי מפורש בגמ' דהמשיח בונה ביהמ"ק וכשיטת הרמב"ם (והעיר בזה בס' חזון נחום סי' מח אות א). וזה קשה מאד דרש"י עצמו מפרש שם כן. ועוד קשה דרש"י עצמו על נבואת יחזקאל שראה את בנין העתיד לבא פירש על הפסוק (מגי'א) וישמרו את כל צורתו ואת כל חוקותיו ועשו אותם - ילמדו עניני המדות מפיו, שידעו לעשותם לעת קץ, הרי מבואר דנבואת יחזקאל נועדה כדי שידעו מודת ביהמ"ק העתיד כדי שידעו לעשותם לעת קץ.

ובביאור הענין מצאנו ב' מהלכים בגולי האחרונים, המהר"ם שיק (יו"ד סי' ריג ד"ה ויותר נראה) כותב דאם יהיה הקץ 'בעתו' יבנה ע"י המשיח, אבל יהיה ב'אחישנה', מהרה יבנה המקדש בידי שמים.

אולם הרמח"ל בספר 'משכני עליון' מבאר שמזמן שראה יחזקאל בנין הבית בנבואה הוא ראה 'מקדש העליון', והוא רק 'למעלה' "אבל לעתיד, הבית העליון יתפשט ויגיע למטה. והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל, שמקדש שלישי הוא מעשה ידיו של מקום, כי לא יעקר הבית העליון ממקומו, רק יתפשט ויגיע למטה; ואז יבנה סביבותיו בנין חמרי כאשר לעולם הזה, ויתחבר בנין בבנין להיות אחד, לא יתפרדו זה מזה. והכבוד יהיה שורה בו בגילוי גמור, והוא הענין שנאמר עליו, "ונגלה כבוד ה' וראו" וכו'; ואז תהיה השלמה גמורה בלא הפסק כלל". רבינו הרמח"ל מבאר, שהשלב הראשון הוא שהבנין העליון הרוחני ירד וישתלשל למטה, ורק לאחר מכן יבנה גם כן בנין גשמי של אבנים, אבל כל עוד שלא נבנה הבנין הרוחני והתפשט מן השמים אל הארץ אין טעם לבנות, כי בלא זה אינו אלא "בית של עצים אבנים" כמו כל הבתים אשר בארץ...

ולפ"ז לא נשמטו דברי המדרש מהרמב"ם כלל, ובפרט שכן מבואר בגמ' ב"ק ס ע"א, אולם הרמב"ם סובר דמ"מ מלך המשיח בונה המקדש בבנין אבנים.

וגם רש"י יודה לזה כמבואר בפירושו ליחזקאל ובגמרא בסוכה דף גב דבעת קץ יבנה מלך המשיח את ביהמ"ק, אבל צריך לקדום לזה 'בנין רוחני'.

אולם עדיין אינו מובן דהרי רש"י ותוס' בסוכה מא. ביארו הסוגיא מצד השאלה כיצד יבנה המקדש בחמש עשרה בלילה וכבר יוכלו להקריב בו קרבנות, והלא אם צריך בנין אבנים גשמי סו"ס יצטרך לזה זמן.

ונראה דרש"י ותוס' ודעמיהו ס"ל כמוש"כ בשם המהרי"ל דיסקין את התפלה 'הראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו' דבנין ביהמ"ק עצמו יהיה ע"י הקב"ה, ואנו רק 'נראה' אותו, אולם 'שמחנו בתיקונו' שישאיר לנו הקב"ה משהו לתקן במקדש,

המשך בעמ' 4

ואמר המהרי"ל דיסקין שישיאר לנו הקב"ה להציב הדלתות. והנה אף שביאורו ממש מקביל לדברי הרמח"ל מכל מקום יש חילוק ביניהם דמהרמח"ל משמע שיבנו כל ביהמ"ק בבנין 'אבנים' ומלמעלה ירד רק 'חומת אש סביב' המסמל השראת השכינה וכח רוחני, ואילו למהרי"ל דיסקין ישתלשל הבנין הרוחני למצב גשמי ויהיה בנוי ומשוכלל לגמרי בבנין גשמי, ולא ישאר לנו אלא 'תיקון' משהוא.

והרמב"ם ס"ל כדברי הרמח"ל, ואילו רש"י ותוס' יסברו כביאור המהרי"ל דיסקין. ועפ"ז יובן דרש"י ותוס' לא הביאו דברי הגמ' בב"ק ששם מבואר דה' עתיד לבנותה באש דשם הפסוק כותב רק 'חומת אש' וייתכן דהבנין יצטרך לבנין גשמי גם כן בידי אדם, בכל הבנין כולו. ועל הביאו המדרש דמקדש העתיד יהיה בנוי ומשוכלל בידי שמים. ואף על הרמב"ם לא קשה מהגמ' בב"ק ס. דשם מבואר רק דיהיה 'חומת אש' אבל יצטרכו לבנין אבנים שיבנה מלך המשיח עצמו, כמבואר בסוגיא ד'ארבעה חרשים' הנ"ל.

ובעצם הראיה מהגמ' לגבי 'יום הנף' שכתבו הראשונים דמוכח לפרש שם כרש"י וכמושנ"ת, הנה להלכה לא נקטינן כי האי אמורא בביאור ריב"ז אלא כרנב"י דס"ל דדברי ריב"ז הם מדין תורה, וממילא אין ראיה משם כלל. וכבר כתב המהר"ם שיק דמסתבר דבהא גופא פליגי ב' האמוראים בשיטת ריב"ז האם מצד חשש שיבנה ביהמ"ק ביום חמשה עשר, או מצד דין תורה, ולהלכה נפסק שיום הנף אסור ב'חדש' מן התורה, וממילא אין ראיה מסוגיא זו נגד הרמב"ם כלל (וע"ע במאירי מה שתירץ בזה, ואכמ"ל).

ארזי הלבנון תהלוכות אדירי התורה בדור הראשונים

הרב שאול הלל כולל 'שערי דעת'

המהרי"ל

בשבועות הקודמים עסקנו בפרעות עלילת המגפה השחורה ובתוצאותיה ההרסניות לכלל הקהילות במערב אירופה, בשבוע זה נעסוק בעז"ה במי ששיקם את הקהילות לאחר החורבן, שיקום שהיה בו כדי להעביר את מסורת התורה לדור הבא והתבססותו מחדש במזרח אירופה (פולין וסביבותיה). תוך כדי שמירה על מסורת הפסיקה והמנהגים שלא ישתכחו מאותו הדור, עם שרידי חרב, הוא רבינו המהרי"ל.

רבינו יעקב הלוי נולד לאביו רבינו משה ממגנצא בשנת ה' אלפים ק"כ (לפני כשש מאות ושישים שנים), בצעירותו קיבל תורה מפי רבינו מאיר ב"ר ברוך (מכונה גם הר"ם בן ברוך להבדילו ממהר"ם מרוטנבורג שאף הוא ואביו נקראו בשם זהה) שהיה תלמידו של רבינו אלכסנדר בעל האגודה, מרבינו אברהם קלויזנר (מחבר ספר המנהגים) ומרבינו שלום ב"ר יצחק מנוישטט (שהיו לו עוד הרבה תלמידים), ומעוד גדולי דורו. פירוש ראשי התיבות של שמו הוא רבינו יעקב לוי, אך הוא נקרא גם מהר"י סג"ל או מהר"י מולין (שם משפחת אביו).

הוא חזר לעיר הולדתו מגנצא (מיינץ בימינו) ויסד שם ישיבה, ישיבה זו נודעה בכל מרחבי מערב אירופה ורבים נקבצו לקבל תורה מפיו, תלמידיו היו רבים מאוד ורק נזכיר כאן את תלמידו הידוע ביותר הוא רבינו יעקב וויל (מהר"י וויל), אך ידוע שגם רבינו יוסף קולון - המהרי"ק קיבל ממנו תורה וכן רבינו ישראל ב"ר פתחיה מחבר ספר תרומת הדשן.

ישיבתו התייחדה בכך שבניגוד לישיבותיהם הקדומות של בעלי התוספות במ למדו בדרך כלל תלמידי חכמים מופלגים שכל אחד כבר היה ראוי להורות הוראות בישראל, בישיבת המהרי"ל למדו בחורים ונערים וכפי שאפשר למצוא ציטוטים רבים בספר מנהגי מהרי"ל אודות הבחורים שלמדו בישיבה, ההסבר לכך נמצא כנראה הרקע המדיני בו עסקנו בשבועות האחרונים, כשהמהרי"ל ראה את עונו של אותו הדור, הוא החליט להרים את קרן הישיבות ולהחזיר את חיי התורה למסלולם וזאת דווקא ע"י תפיסת הנערים הצעירים ומשיכתם אל בית המדרש, וכפי שאמרו חז"ל (ירושלמי סנהדרין י' ב') "אם אין גדיים אין תיישים" (סביר להניח שבישיבה למדו גם תלמידיו הבוגרים אבל באופן כללי תלמידיו בישיבה מכונים בחורים או נערים, יתכן גם מאוד שלאור המצב התורני הקשה, קיבלו על עצמם תלמידי המהרי"ל את עול הרבנות זמן קצר אחר נישואיהם).

במנהגי מהרי"ל (הל' חנוכה סעיף א') נמצא קטע תיעוד נדיר לחיי המהרי"ל, קשה למצוא ברבותינו הראשונים מאמר עמוס כל כך בפרטים על חיי האשיות המדוברת (ספר זה חיברו ר' זלמן גווערא תלמיד המהרי"ל), וזה לשונו: "מנהג מהר"י סגל שהדליק נרותיו מיד כשיצא מביהכנ"ס כי אמר מצוות נר חנוכה משתשקע החמה. ועוד, הואיל דבני ביתי דרים בבית אחד אם אני מאחר שוב לא יהיו אצלי ועכשיו הם באים אצלי לשמוע הברכה ולראות הדלקתי. כי הרב הנזכר היה דר בבית לבד עם הבחורים אצל בית אשתו הרבנית ובניה עמה בביתה ולא היה נהנה מנכסי אשתו בחייה פרוטה ולא היה סועד עמה רק פרנסי המדינה היו מספיקין לו נכסים להספיק בהן לומדי ישיבתו. ומחיית הרב לגופו הרוב היה שכר שדכנות שהיה כותב ושולח מכתב ידו לכל המדינה לזווג בתולות ונערים כי כל הארץ היו מקשיבים לו ונתקיים בו התפארותו של איוב לי שמעו ויחלו וידמו למו עצתי אחרי דברי לא שינו ועלימו תטיף מילתי".

המטבע

ההלם היה מוחלט. מבטים נבוכים ולא מאמינים תלויים היו באוויר החדר, והאוזניים כאילו מסרבות לשמוע. אך הבקשה הייתה ברורה ומפורשת: "אנא, בבקשה מכם, המתינו עוד מעט, וכי מה בוער, אפשר להמתין מספר דקות". גם בפעם הראשונה משיקשק היה הדבר מאוד מוזר, אך פעמיים זה היה כבר יותר מידי. הדבר אירע אי שם בשנת תקל"ז אסיפת רבנים חשובה התכנסה לדון בעניינים שעמדו על הפרק.

חשיבות הכינוס ניכרה היטב במשתתפים, ובאוויר היה אפשר לחוש את כובד האחריות שחשו כל אותם רבנים שבימים רגילים לא היו עוזבים את קהילותיהם בכל מחיר. אך הפעם הייתה זו קריאתו של הגאון בעל "הכתב סופר", ובנו וממלא מקומו של "החתם סופר", שהיה הדמות הנערצת והמפורסמת בכל רחבי הונגריה, וכל ילד ואף תינוק יהודי ינק לנשמתו את ההערכה לאישיותו התורנית. גם מחוץ לגבולות הונגריה הייתה דעתו נשמעת, ופסקי ההלכה שיצאו מתחת היו מקובלים על כל חכמי דורו.

כאמור, בנו וממשיך דרכו של ר' שמואל בנימין זצ"ל, חיבר את הספרים "כתב סופר", ונקרא על שמם "בעל הכתב סופר", קרא לכנס רבנים מיוחד זה. מסביב לשולחן הארוך הסבו כל זקני וחכמי הארץ, כשהם דנים בשורה של נושאים בעלי השלכה על החיים של יהודי ארצם. בשלב כלשהו של הדיונים כובדו האורחים בתקרובת, ולזמן מה עבר נושא השיחה לאפיק אחר.

ואז הוציא בעל "הכתב סופר" מטבע מזהב מכיסו והראה לנוכחים, תוך שהוא מציין שקיבלו מאביו והמטבע עבר במשפחתם במשך הדורות. מסורת בידם כי מטבע זה הינו "מחצית השקל" מזמן היות אבותינו במדבר ביציאתם מארץ מצרים. הנוכחים שהבינו את חשיבות הנושא וידעו להעריך את ערכו של המטבע הנדיר, ביקשו כל אחד לראות ולמשש את המטבע היקר במו ידיהם, כדי לחוש מעט את ההיסטוריה. מטבע בן אלפי שנים לא מתגלגל בכל יום. "הכתב סופר" שהראה את המטבע, וראה את התפעלותם והתרגשותם של הנוכחים, קורת רוחו ניבטה מכל מעשיו. ואז, כאשר ביקשו להחזיר את המטבע, התברר לתדהמת כולם כי "אין מטבע". הרי כרגע היה כאן, כולם אחזו בו והשיחו בו, מה קורה? כל הנוכחים החלו לחפש איש איש בבגדיו וסביב למקומו, אולי נפל מידם מבלי משים, אך לשווא. המטבע איננו. חזרו ופשפשו ובדקו איש איש את עצמו אך ללא הועיל.

כאשר כולם הנידו בראשם בצער כי אין להם שמץ מושג היכן המטבע, נענה "הכתב סופר" ואמר: "מורי ורבותי, כיון שברור לכולם כי המטבע בוודאי נמצא בידי מישהו מהנוכחים, אבקש מזקן הרבנים שיחפש בכיסיו ובבגדיו של כל אחד מהנאספים. אני מבין את תחושתכם, אך אין ברירה, ולכן, כולם ללא יוצא מהכלל יוציאו כל אשר בכיסיהם, אף כי ברור לי שאיש לא עשה זאת ככוונה, אבל..." לפתע קם אחד מהרבנים, אדם זקן ונשוא פנים, ופנה אל "הכתב סופר" ואמר: "כבוד הרב, אבקש שהבדיקה תתחיל בעוד חצי שעה, וכינתיים נשוב לדון בנושאים לשמם באנו והתכנסנו איש איש ממקומו". "הכתב סופר" נענה לבקשתו מיד, וביקש להמשיך את הדיון באותו נושא שבו סיימו לפני האתנחתא שעשו.

אף כי אכן חזרו ודנו, אבל באוויר עמדה תחושה כבדה של חוסר נוחות. איש כמוכן לא אמר מילה וחצי מילה, אך בליבם פנימה הרהרו הנאספים בבקשתו של הרב הזקן. "מה יש לו לבקש דחייה? האם הדבר מרמז על חשש שלו מהבדיקה?" אך הכול ניסו להמשיך כרגיל, ברם ללא הצלחה יתרה. חלפה חצי שעה וגם שעה, ו"הכתב סופר" שוב חוזר ומעלה את הצעתו: "איני חושד חלילה באף אחד, אבל אפשר שבשוגג מישהו מבלי משים נתן לתוך כיסו". ושוב חוזר על עצמו ככפעם הקודמת, קם הרב הזקן, ומבקש שוב:

"אנא כבוד הרב, נעשה זאת בעוד חצי שעה". גם הפעם קיבל "הכתב סופר" את הבקשה ו"החיפוש" נדחה חצי שעה נוספת, והנוכחים חזרו לבעיות השעה, תוך שהפעם כבר חשים כולם כי יש כאן בקשה לא תמימה, וכנראה, כך חשבו, נכשל הרב, ועל כן הוא מבקש לדחות את רוע הגזרה. וכך חולפות להן דקה ועוד דקה, והשעון אינו מפסיק את מהלכו, וכבר חלפה שוב מחצית השעה, ו"הכתב סופר" אינו מראה סימני חוסר סבלנות.

אך הזקן כאילו שוהה בעולם אחר, עיניו תלויות בנקודה לא נראית, והוא יושב בחוסר מנוחה בולט. ואז, לפתע פרץ אחד מבני הבית לתוך החדר, חסר נשימה הכריז: "מצאתי את המטבע. הנה המטבע!" ובידו שעדיין הייתה מלוכלכת משיירי אוכל הראה את המטבע לעיני כולם. "הכתב סופר" נטל את המטבע בשמחה גלויה, ניקה אותו ונתנו לתוך מעילו.

ואז, פנה אל הרב הזקן ושאל אותו: "עתה יאמר לנו כבודו, מה ועל מה ביקש אותי להמתין ולחכות? ואנו כמעט ובאנו לידי חשד בכשרים". "מה אומר, מורי ורבי, פתח הרב את דבריו, ועיניו זולגות דמעות שלא יכול לעצור בעדן. כאשר ראיתי את המטבע היקר עמדתי בפני ניסיון קשה מאוד, שכן גם לי יש את אותו המטבע בדיוק, מטבע שהוא סגולה לשמירה ועבר במשפחתנו מאב לבן במשך דורות רבים, וכאשר ראיתי את ההנאה הרבה שגרמה לכבודו ההתעניינות של כל הנאספים, החלטתי להשאיר את המטבע בכיסי ולא להראותו, כדי לא להמעיט את התפעלות הציבור מהמטבע, ועל ידי כך לגרום לרב איזו עוגמת נפש.

האם מותר לספור את האנשים בחנות כדי לדעת כמה עוד מותר להכניס?

שאלה: בשגרת הקורונה מוגבלת כמות האנשים המותרים בכניסה לחנות בו זמנית. האם מותר לספור את כמות אנשים שיש בחנות, על מנת לדעת כמה מותרים עוד להיכנס?
תשובה: איסור חמור למנות אנשים מישראל, ומבואר בכתובים שדבר זה עלול לגרום ח"ו למגפה. ומצאתי בקובץ קדום, הוצאת מקיצי נרדמים, עדות ה"ר אברהם קטלאנו על מגיפה שהיתה בפאדווה שבאיטליה בשנת שצ"א, ותחילה פגעה בגוים ולא ביהודים, והכריחם השר למנות את היהודים בגטו ולא רצו, ואחר שהכריחם מנו את הציבור ע"י כסף לגולגולת על מנת לחלק לעניים, ואח"כ נכנסה המגיפה ביהודים, שנדבקו ע"י הילד של השומר הגוי. ובעיקר הדין, רבים מהפוסקים התיירו למנות ע"י דבר אחר, והמנהג למנות לצורך על ידי הפסוק הושיעה את עמך וגו' כמבואר בקצשו"ע (סי' ט"ו ס"ג). והאריך אאמו"ר הגרמ"י שוורצבורד שליט"א והביא דעת הרמב"ן (במדבר פ"א) שכתב שגם ע"י שקלים מותר רק לצורך, אבל שלא לצורך אסור.

האם יש ענין לספור ספירת העומר בכל יום אחרי שחרית?

שאלה: האם יש ענין לספור ספירת העומר בכל יום אחרי שחרית?
תשובה: הגר"ח פאלג'י בספרו 'מועד לכל חי' כתב שנהגו להזכיר לציבור את ספירת העומר ע"י שבתפילת שחרית לפני 'קוה אל ה'" אומר החזן את הספירה בקול רם, כדי שמי ששכח יספור בלי ברכה ביום, וכך יוכל לספור בימים הבאים בברכה. ובעת הזאת שהציבור סגור בבתים, חובה כפולה ומכופלת לעשות כל מיני תזכורות ע"י חברים לספור בשעה קבועה, וע"י תזכורת בפלאפון, וגם כדאי לספור בקביעות אחרי שחרית בלי ברכה כדי שאם יקרה שלא ספר בלילה, יספור ביום. ('דרשו' בשם הגרמ"ה שוורצבורד מו"צ במודיעין עילית).

המשך הסיפור מעמ' 5

והנה, שוד ושבר, המטבע אבד, ולמרות כל החיפושים לא נמצא. ואני, מטבע דומה בכיסי, וכי מי יאמין לי שהמטבע שלי? הרי אהיה גנב בפני כל חכמי התורה, ואנה אשא את חרפתי? וכי מישהו ידון אותי לכף זכות כאשר כל הסימנים מראים כי אני גנב? וכאשר הצעתם אתם את ההצעה לבדוק כל אחד בכליו, נפל ליבי כי ידעתי שאין לי מוצא. ולכן, ביקשתי לדחות שוב ושוב את הבדיקה, והתפללתי בכל ליבי שהמטבע ימצא, כי ידעתי היטב מה יקרה אם לא כך, וכי מי ידון אותי לכף זכות?

ועל כן ביקשתי וביקשתי מאת הקב"ה שלא יביא אותי לידי הביזיון הנורא הזה. ואני הרי בסך הכול התכוונתי שכבודו ימשיך לשמוח ולהנות מהמטבע שלו. וב"ה שמע ה' תפילתי וראה את שיברון ליבי, על כן נמצא המטבע. עכשיו אני מרשה לעצמי להראות את המטבע שלי כדי שכולם יראו שדברי אמת דיברתי". וכאן שלף מכיסו מטפחת ובתוכה היה צרור מטבע ממש כמטבע שהיה בידי "הכתב סופר".

הנוכחים שהיו עדים לכל המעשה, לא יכלו שלא להתרגש ולהביע את צערם על כי חשדו בכשר, ולא רק בכשר, אלא אף ברב צדיק וחסיד שהתגבר על רצונו וחפצו, ולהשאיר את תשומת הלב וההערכה כולה בידי רבי שמואל בנימין סופר זצ"ל.

והיה "הכתב סופר" מספר את המעשה באוזני תלמידיו כדי להראות להם עד כמה על האדם לדון את חברו לכף זכות בכל מקום ובכל מצב. אף אם לא נראה איזה היגיון לעולם אין לדעת את הדבר לאשורו, ואסור להיתפס למחשבה השטחית וההמונית המאשימה והחושדת בזולת.

ועל כן, הורונו חכמים: "והוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות), ומקובלים אנו כי הדן את חברו לכף זכות ידונו אף אותו בשמיים לכף זכות.

המערכת: "שערי דעת"

רח' המגינים 32 ת.ד. 1778 טבריה

טלפקס. 077-4102298

דוא"ל: Shaare.daat@gmail.com

ניתן להיות שותפים באמצעות
 "נדרים פלוס" שערי דעת - טבריה

